

INCIPIUNT LECTIONES IN ANNIVERSARIO LUDOVICI REGIS

(MARTENE, præf. ad tom. IV *Ampl. collect.* p. xxxvi. — Hanc Legendam Sugerio vindicant auctores Benedictini *Galliæ litterariæ*. Vide supra col. 1186.)

MARTENII MONITUM.

...Sed quia regnum Francorum hic aliqua mentio incidit, pauca etiam et quasi obiter de eorum anniversariis subnectere videtur non esse incongruum. Et primo observamus in nocturnis eorum vigiliis tres posteriores lectiones de ipsorum vita recitatas fuisse: quod maxime colligitur ex veteri S. Dionysii in Francia ordinario, in quo inter varios ritus anniversarii Dagoberti regis hæc leguntur: *Ad unumquemque nocturnum provideat thesaurarius duos sacerdotes, qui thurificent altaria et sepulturam regis et conventum, tres extremas lectiones de Vita ipsius.* In pervetusto etiam ejusdem cœnobii codice ms. Ludovici VI, cognomento Grossi, abbreviata Vita die ejus anniversaria ad tertium nocturnum legenda cum hoc titulo reperitur: *Incipit lectio vii in anniversario Ludovici regis.* Qui sane ritus etsi hodie insolens videtur et plane inusitatus, non minus tum conveniebat quam hodie funebres illæ principum orationes quæ inter ipsissima sacra mysteria pronuntiari solent, quæque eo solum ordinantur consilio, ut astantium quisque excitetur ad exorandam pro defuncto principe divinam clementiam.

Secundo die anniversaria Dagoberti regis non solas pro more vespersas cum nocturnis vigiliis et laudibus decantabant monachi S. Dionysii, sed alias etiam diurnas horas, primam, tertiam, sextam, nonam, secundas vespersas et completorium, quam hactenus consuetudinem, et multas alias non sine laude retinent. Ne quis autem gratis nos asseruisse existimet id quod de lecta in anniversario Ludovici VI regis ejus Vita modo dicebamus, juvat hic ex ms. codice S. Dionysii ipsas ejus lectiones subjicere.

LECTIO SEPTIMA

Gloriosus igitur et famosus rex Francorum Ludovicus, regis magnifici Philippi filius, altus puerulus antiqua regum Caroli-Magni et aliorum excellentiorum; hoc ipsum testamentis imperialibus testificantium, consuetudine apud Sanctum Dionysium, tanta et quasi nativa dulcedine ipsis sanctis martyribus suisque adhæsit usque adeo, ut innatam a puero eorum ecclesiæ amicitiam toto tempore vitæ suæ multa liberalitate et honorificentia continuaret, et in fine summe post Deum sperans ab eis, seipsum et corpore et anima, ut si fieri posset, ibidem monachus efficeretur, devotissime deliberando contradere. Qui post tricenariam gloriosi regni Francorum administrationem, illustrem Ecclesiarum defensionem, continuam pauperum et orphanorum tuitionem ut humanæ complexionis mos est, corporeæ gravitatis mole, et laborum continuato sudore aliquantisper fractus, corpore non animo deficiebat: cum tamen, si quid regiæ majestati importunum per universum regnum emergeret, inultum nullo modo præterire sustineret. Tantæ enim scientiæ et industriæ sexagenarius, erat, ut si impinguati corporis molestia jugis non resisteret, omnem universaliter hostem superando contereret. Unde sæpe intimis ingemiscendo querebatur: « Heu! inquit, miseræ conditioni, quæ scire et posse insimul aut vix aut nunquam admittit. Si enim juvenis scissem, aut modo senex possem, efficacissime multa regna per-

domassem. » Ea tamen corporis debilitati gravitate etiam lectulo rigidissimus usque adeo et regi Angliæ, comitique Theobaldo et omnibus resistebat, ut quicumque eum viderent, et præclara opera audirent, animi nobilitatem prædicarent, corporis debilitatem deplangerent. Ea etiam molestatus angaria, cum contra Theobaldum comitem læso crure ac vix deportato Bonævallis, præter claustra monachorum quæ defendebat, igne concremare fecisset, sed et alia vice cum castellum Renardi de feodo comitis Theobaldi per homines etiam absens destruxisset, ea, quam extremam fecit, expeditione, nobilissimo exercitu castrum Sancti Brictionis super fluvium Ligerim, ob sui rapacitatem et mercatorum deprædationem, et incendio dissolvit et turrim et dominum ad deditionem coegit. Qua regressus expeditione, apud castellum novum Montis-Eherii, gravi diarrhia ventris profluvio sicut aliquando consueverat graviter cœpit anxari. Qui ut erat in consiliis providus, sibi ipsi consulens, et miseratus animæ suæ, Deo placens, frequentatæ confessionis et orationum sibi devotione providebat, hoc unum toto animi affectu peroptans, apud sanctos martyres protectores suos Dionysium sociosque ejus se quomocunque deferri, et ante sacratissima eorum corpora regni et coronæ depositione, coronam pro corona, pro regalibus insignibus et imperialibus ornamentis humilem beati Benedicti habitum commu-

tando, monasticum ordinem profliteri. Videant qui A
 monasticæ paupertati derogant, quomodo non solum
 archiepiscopi, sed et ipsi reges transitoria vitam æternam præferentes, ad singularem monastici or-
 dinis tutelam securissime confugiunt.

LECTIO OCTAVA.

Cum autem de die in diem gravi diarrhiæ turba-
 retur motu, tantis et tam molestis medicorum potio-
 nibus, diversorum et amarissimorum pulverum sus-
 ceptionibus ad restringendum infestabatur, ut nec
 etiam ipsi incolumes et virtuosus sustinere prævale-
 rent. Qui inter has et hujusmodi molestias innata
 dulcedine benevolus omnibus ita blandiebatur, om-
 nes admittebat, omnes demulcebat ac si nihil moles-
 tiæ pateretur. Asperrimo itaque profluvii motu, et
 longo macerati corporis defectu, dedignatus viliter B
 aut inopinitate mori, convocat religiosos viros, epi-
 scopos et abbates, et multos Ecclesiæ sacerdotes:
 quærit, rejecto pudore omni, ob reverentiam Divini-
 tatis et sanctorum angelorum coram devotissime
 confiteri, et securissimo Dominici corporis et san-
 guinis viatico, exitum suum muniri. Cumque idip-
 sum præparare festinant, rex ipse inopinate se le-
 vans et præparans, vestitus cameram cunctis admi-
 rantibus obviam corpori Domini Jesu Christi exit,
 devotissimus assistit, ubi | videntibus tam clericis
 quam laicis, regem exuens, regnum deponit, pec-
 cando regnum administrasse confitetur, filium suum
 Ludovicum annulo investit, Ecclesiam Dei, paupe-
 res et orphanos tueri, jus suum unicuique custodire, C
 neminem in curia sua capere, si non præsentialiter
 ibidem delinquat, fide obligat, ubi etiam aurum et
 argentum et vasa concupiscibilia et pallia et pallia-
 tas culcstras, et omne mobile quod possidebat, et quo
 ei serviabatur, ecclesiis et pauperibus et egenis pro
 amore Dei distribuens, nec chlamidibus nec regiis
 indumentis usque ad camisiam pepercit. Capellam
 autem suam pretiosam, textum pretiosissimum auro
 et gemmis, thuribulum aureum quadraginta unciarum,
 candelabra centum sexaginta auri unciarum,
 calicem auro et pretiosissimis gemmis carissimum,
 cappas de pallio pretiosas decem, pretiosissimum
 jacinctum atavæ regis Ruthenorum filia, quod de
 sua in manu nostra reddens, ut coronæ spineæ Do-

mini infigeretur præcepit, sanctis martyribus per nos
 destinavit, et si quocunque modo subsequi posset,
 devotissime spondit. His igitur exoneratus et Dei
 misericordia perfusus, humillime flexis genibus ante
 sacratissimum corpus et sanguinem Domini nostri
 Jesu Christi (qui enim mox missam celebraverant,
 illuc ei cum processione devote attulerant), in hanc
 oris et cordis veræ et Catholicæ confessionis vocem
 non tanquam illitteratus, sed tanquam litteratissi-
 mus theologus erumpit: « Ego peccator Ludovicus
 confiteor unum et verum Deum, Patrem, et Filium,
 et Spiritum sanctum, unam ex hac sancta Trinitate
 personam, videlicet unigenitum et consubstantialem,
 et coæternum Dei Patris Filium, de sacratissima
 Virgine incarnatum, passum, mortuum, et sepul-
 tum, tertia die resurrexisse, cælos ascendisse, ad
 dexteram Dei Patris consedere, vivos et mortuos
 extremo et magno judicio judicare. Hanc autem sa-
 cratissimi corporis ejus eucharistiam, illud idem
 credimus corpus quod assumptum est de Virgine,
 quod discipulis suis ad confæderandum et uniendum
 et in se commanendum contradidit: hunc sacratis-
 simum sanguinem illum eundem, qui de latere ejus
 in cruce pendentis defluxit, et firmissime credimus,
 et ore et corde confitemur; hocque securissimo via-
 tico decessum nostrum muniri, et contra omnem
 aeriam potestatem certissima protectione defendi per-
 optamus. » Cum autem cunctis admirantibus, facta
 primum peccatorum confessione, devotissime cor-
 pori et sanguini Jesu Christi communicasset, tan-
 quam illico convalescere incipiens, ad cameram re-
 diit, omnique sæcularis superbæ rejecta pompa,
 sola linea culcitra decubuit. Cumque eum de tanto
 tantillum, de tam alto tam humilem, humano more
 me deflere conspiceretur: Noli, inquit, carissime
 amice, super me deflere, quin potius exultando gau-
 dere quod Dei misericordia præstitit me in ejus oc-
 cursum sicut vides præparasse.

LECTIO NONA.

Cum autem parvalem ad incolumitatem respira-
 ret, quo potuit vehiculo prope Milidunum ad fluvium
 Sequanæ, concurrentibus et concurrentibus per viam
 ei obviam, et Deo personam ejus commendantibus,
 a castellis et vicis, et relictis aratris, devotissimis
 populis, quibus pacem conservaverat, descendit;
 sicque ob amorem sanctorum martyrum, quos visi-
 tare, et grates reddere desiderabat, deveniens ci-
 tissime, Deo donante, eques ad eos pervenit. Qui a
 fratribus et pene tota patria tanquam piissimus Ec-

clesiæ pater et nobilis defensor, solemniter et de-
 votissime susceptus, sanctissimis martyribus hu-
 millime prostratus votivas pro impensis beneficiis
 et devotas gratiarum actiones lacrymando persolvit,
 et ut deinceps ei provideant, humillime inter-
 pellavit. Cumque castrum Bestisiacum pervenisset,
 celeriter subsecuti sunt eum nuntii Guillelmi ducis
 Aquitaniæ, denuntiantes eundem ducem ad sanc-
 tum Jacobum peregre profectum in via demigrasse,
 sed antequam iter aggrediretur, et etiam in itinere

inoriens, filiam nobilissimam puellam nomine Aanon desponsandam, totamque terram suam eidem retinendam, et deliberasse et dimisisse. Qui communicato cum familiaribus consilio, solita magnanimitate gratanter oblata suscipiens, carissimo filio Ludovico eam copulari promittit, necnon et deinceps nobilem apparatus, ad destinandum illuc componit, nobilissimum virorum exercitum quingentos et eo amplius militum de melioribus regni colligit, cui etiam Palatinum comitem Theobaldum, et egregium Viromandensem comitem et consanguineum Radulphum præesse constituit. Nos autem familiares ejus, et quoscunque sanioris consilii reperire potuit, ei concopulavit, sic in ejus exitu filio valedicens, « Protegat te, inquit, et tuos, fili charissime, omnipotentis Dei per quem reges regnant, validissima dextera, quia si te et quos tecum transmitto, quocunque infortunio amitterem, nec me præsentialiter, nec regnum curarem. » Copiosas etiam gazas et thesaurorum sufficientiam deliberans, ne quid in toto ducatu Aquitanie rapiant, ne terram aut terræ pauperes lædant, ne amicos inimicos faciant, regia majestate interminat, ut gratam exercitui de proprio ærario quotidianam exhibeant deliberationem imperare non dubitat. Qui cum per Lemovicensium partes ad Burdegalensium fines pervenissemus, ante civitatem interposito magno fluvio Garona, tentoria defiximus, ibidem præstantes, et navali subsidio ad urbem transeuntes, donec die Dominica collectis Gasconie, Sanctonie, Pictavie optimatibus, præfatam puellam cum eo diademate regni coronatam sibi conjugio copulavit. Redeuntes igitur per pagum Sanctonicum, et si qui erant hostes prosternentes, Pictavorum civitatem cum exultatione totius terræ pervenimus. Æstuabant eo tempore æstivi calores, solito nociviores, quorum consumptione aliquantisper soluti et valde contriti defatigabamur. Quorum intolerabili solutione cum dominus rex Ludovicus Parisius recidiva profluvii dyssenteria gravissime fatigaretur, omnino deficiebat. Qui nunquam super his improvidus, accito venerabili Parisiensi episcopo Stephano, et religioso Sancti Victoris abbate Gilduino, cui familiariter confitebatur, eo quod monasterium ejus a fundamine construxerat, et confessionem repetit, et exitum suum viatico Dominici corporis muniri devotissime satagit. Cumque se de-

A ferri ad ecclesiam sanctorum martyrum faceret, ut quod votum sæpius sponderat humillime persolveret, ægritudinis anticipatus angustiis, quod opere non potuit, corde et animo et voluntate complevit. Præcipiens ergo tapetum terræ et cineres tapeto in modum crucis deponi, ibidem manibus suorum depositus, signo sanctæ crucis præsentiam suam muniens, tricesimo regni administrationis, ætatis vero ferme sexagesimo anno, Kalendis Augusti spiritum emisit. Cum autem eadem hora corpus ejus pretioso pallio involutum, ad ecclesiam sanctorum martyrum sepulturæ deportaretur, et præcessissent qui sepulturæ locum adaptarent, unum contigit quod silentio præterire dignum non videtur. Cum enim præfatus rex nobiscum conferendo de sepulturis regum aliquando aut sæpius ageret, felicem fore asserebat, qui inter æratissima sanctæ Trinitatis et sanctorum martyrum altaria sepeliri mereretur, quoniam et sanctorum suffragio, et adventantium orationibus peccatorum veniam obtineret: ex hoc ipso voluntatem suam tacite significans. Cum autem antequam cum filio exissemus, cum venerabili ecclesiæ priore Herveo, sepulturam ejus ante altare sanctæ Trinitatis, ex opposito tumuli Karoli imperatoris mediante altari providissemus, occupato loco Karlomanni Francorum regis, quia nec fas nec consuetudo permittit reges exospitari, quod proposueramus fieri non potuit. Ubi autem ipse quasi quadam pronostica peroptaverat, attentantes contra omnium opinionem, omnes enim impeditum locum æstimabant, quantum nec plus nec minus longitudini et latitudini corporis ejus conveniebat locum reservatum invenerunt, ubi cum orationum et hymnorum frequentia, et celeberrimo devotoque exsequiarum officio, mere regio depositus, resurrectionis futuræ consortium expectat, tanto sanctorum spirituum collegio spiritu propinquior, quanto corpore sanctis martyribus ad suffragandum proxime sepultus assistit.

*Felix qui potuit mundi nutante ruina,
Quo jaceat præscisse loco.*

Cujus devotissimam sanctis martyribus animam, ipsis intercedentibus ipse redemptor resuscitet, et in parte sanctorum collocare dignetur, qui posuit animam suam pro salute mundi Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat Rex regum et Dominus dominantium per omnia sæcula sæculorum. Amen.